

joensuu . 4. 1917

KIRJASTO

Joulupöytä

VSB

KANSANOPETTAJAIN O.-Y. VALISTUS, HELSINKI

Pyhä yö.

„Nukutko Joel vai oletko valveilla?“ — „Valvon vielä; etkö nuku sinäkään, veljeni Simeon?“ — „En nuku. Ne viime-öiset keskustelumme profettaain ennustuksien täyttymisestä ne vain yhä undestaan sieluni palajavat. Tiedätkö, minusta tuntuu kuin olisi Herran kansan häpeänalainen tila jo kohti loppunsa kulkemassa ja pian käsillä se suuri Herran päivä, jolloinka tulee hän, jota isämme ovat sukupolvesta sukupolveen odottaneet.“ — „Samoissa asioissapa liikkuvat minunkin ajatukseni. Mutta, veli Simeon, minä olen pian epätoivon partaalla. Tämä odotus on käynyt jo liian raskaaksi. Kun lasua ensi kerran helmassani karitsaa kannoin, silloin jo isäni isä kertoi siitä tulevasta, mainitsi hänet karitsaksi, joka keritsijänsä edessä vaikenee, ja lampaaksi, joka ääneti henkensä heikkojen edestä vikauhriksi antaa, sekä lausui: 'Odotat lapseni häntä aamuin ja odota illoin. Ällös koskaan unmmista silmiäsi uneen muistamatta, että se suuri voi tulla tänä yönä, äläkä salli aamuauringon säteen hivellä silmiäsi rukoilematta, että isiemme Jumala jo tänäpäivänä antaisi loistaa sen kirkkaan koivtähdän, tulla luoksemme sen Herran sinuun'. — Olen ollut isieni pyhälle uskalle kuulainen, olen vartijan tapoin huutaanut: 'etkö tule jo sinä odotettu?' — mutta neljä on jo vuotta yli seitsemänkymmenen kannettavanani, pian lasken jo matkasauvani — enkä ole vielä hänen päivänsä nähnyt. Minä olen vaiponut epäilykseen. Oi veljeni Simeon, tokko hän tuleekaan?“ — „Ymmärrämpä sielusi kaihon, veljeni Joel, olen itsekin siitä osani saanut. Mutta kestäkää: me ja olkaamme vakaat. Ovathan Herramme armolupaukset toteutuivat sukupolvesta sukupolveen. Tiedätkö Joel, uskon sinulle salaisuuteni, minulle on Herra puhunut yönäkyjen kautta ja ilmoittanut, etten painensauvaani ole laskeva ennenkuin olen nähnyt hänet, joka tulee Herran nimeen. Älä ole epäuskoinen, veljeni Joel. Anna nyt silmiäsi painua hetkeksi uneen, sillä väsynyt sinä olet. Minä valvon sen ajan ja teen vartiakierroksen lammastarhamme ympärillä.“

„Joel, herää, katso ihmeellistä kirkkautta mi valaisee meitä!“ — „Onko se tuloa Herran?“ — „Tämä on jotain ihmeellistä ja pyhää. Katso, se kirkkaus vain kasvaa. Näetkö Herran enkelin hohdetta?“ — „Käykäämme polvillemme, sillä tämä on Jumalan ilmestys.“

He kumartuivat maahan ja samassa kuului kirkkauden keskeltä ääni: „Älkää peljätkö, sillä katso, minä ilmoitan teille suuren ilon, joka on tuleva kaikelle kansalle. Teille on tänään Daavidin kaupungissa syntynyt Vapahtaja, joka on Kristus, Herra.“ — „Saa voiton se joka uskoo.“ — „Ja häpeän se ken oli vajonnut epäuskoon.“ — „Olkaamme hiljaa. Kuuletko laulua pyhää: 'Kunniä olkoon Jumalalle korkeuksissa ja maan päällä rauha ja ihmisille hyvä tahto'?“

Ja Simeon otti horjuvaa Joelia kädestä kiinni. He jättivät laumansa huomahan Herran ja kiiruhtaen suuntasivat askeleensa Betlehemiä kohti. Pian olivat he kumpikin polvillaan siinä paikassa, missä neitsyeellinen äiti piti majaa äskensyntyneen lapsensa kanssa, lapsen, jossa maa ja taivas yhtyivät ja Jumalan lupaukset toteutuivat. — „Hän on siis tullut, Simeon.“ — „On, Joel. Olkoon ylistetty isientne Jumala, joka on uskollisuudessa suuri.“

Vanhat paimenet palasivat laumoillensa entisiin tehtäviinsä. Mutta heidän sielunsa täytti pyhä ilo, ilo sellainen, jota tuntee matkamies maan silloin, kun näkymättömän maailman voimat sielua syleilevät ja ahdas povi täyttyy taivaan ilmalla. — Heillä oli pyhä yö — joulun.

A. H. Ruusisto.

Joulukuusta etsimässä.

Ihaellen illan kuuta
lapset etsii joulupuuta,
kun on huomenna jo aatto.
— Paikan heille neuvoi taatto.

Umpihanget kaalelivat,
kunnes kuusen kohtasivat,
joka kaunihilta näytti,
vaatimukset kaikki täytti.

Mutta puu se heille puhuu,
hiljaa huminoiden huhuu:
„Ah, mun oli joka kesä
latvassani linnunpesä.“

Oksillani sitä peitin,
niin, ja hyvästi kun heitin,
annoin heille taaskin luvan
suven tullen tehdä tuvan.“

„Seiso siinä, niin kun laita,
onhan täällä metsämaita.“
Löysivätpä kuusen toisen,
mutta armonpyyntö soi sen:

„Jänöjussi juurellani,
töpöhäntä turvissani.
Siell' on pieni piilosilla,
hörhökorva, valkovilla.
Syksysäällä teki majan —
talven selkään senkö ajan?“

„Ällös aja, ällös aja,
kätke, kätke jänön maja!
Saamme vaikka sata muita
joutilaampiakin puita.

Täss' on kuusi mieluisemme,
kauniimpaa me löydä emme.“
„Ah, en tahdo täältä tulla,
morsian on nuori mulla.“

Vierelläni koivahainen
valkovarsi, kaunokainen.
Viikko vierinyt on vasta
kihlojemme vaihdannasta.

Häät on hienot toukokuussa,
kun on lehti lempein puussa.
Lähdettyä maasta kirren
kiuru veisaa vihkivirren.“

„Erottaa ken hennois näitä?
Armaat, viettäkäätte häitä!
Etsikäämme puuta uutta,
jok' ei kätke salaisuutta.“

Kutsuu kuusi yksinäinen:
„Talven viima on niin jäinen.
Mulla kaiho kalvaa rintaa,
elollain ei paljon hintaa,
Taaton kaatoi ukonnuoli,
äiti armas suruun kuoli,
siskon sorjan tauti taittoi...“
Lapset kuusen kelkkaan laittoi.

Hyväellen veivät sieltä,
lohdutellen kaihomieltä.
Valaistuhun tupaan toivat,
jossa juhlavirret soivat.
Kultaan, kukkaan he sen puki,
sadut kauniit luona luki,

Laiskan pojan seikkailut.

Satukuvasarja. „Joulupukille“ laatinut

Rudolf Koivu.

Olipa kerran ukko ja ukolla poika. Mutta poika oli perin laiska ja typerä. Kun ukko ei saanut häntä kotona työntekoon taivutetuksi, päätti hän viedä pojan kaupunkiin ja jättää hänet sinne omiin hoteisiinsa.

— Tottapahan työhön oppii, kun vieraisiin joutuu, ajatteli ukko ja läksi saattamaan poikaansa.

Kulkivat, kulkivat ja saapuivat suureen metsään. Ukkoa alkoi jo väsyttää, Huomasipa poika silloin jotain vilahtelevan puunrunkojen välissä, ja lopulta vaaperteli heidän luokseen vanha pitkäpartainen ruma peikko, jota punapukuinen ruma tyttärensä saatteli.

Peikko uteli ukolta, minne tämä oli poikineen matkalla, ja ukko selitti asiansa.

— Anna poika minulle, ehdotti peikko. — Kyllä minä hänet työhön opetan. Vuoden kuluttua saat tulla hänet pois hakemaan.

Ukko suostui ehdotukseen, ja peikko otti pojan palvelukseensa.

Vuoden kuluttua läksi ukko hakemaan poikaansa. Saapui peikon linnalle ja tapasi peikon pihalla kukkoja ruokkimassa.

— Poikaasipa taisit tulla hakemaan, sanoi peikko. Olen muuttanut hänet kukoksi, mutta jos osaat eroittaa hänet muista kukoista, muuttuu hän jälleen ihmiseksi ja saa seurata sinua. Muussa tapauksessa on hänen jäätävä vieläkin vuodeksi palvelukseeni.

Ukko tarkasteli kukkoja, mutta ei osannut eroittaa poikaansa muista kukoista, niin olivat kaikki samannäköisiä. Hän sai siis palata yksin kotiinsa; poika jäi peikon palvelukseen.

Vuoden kuluttua ukko taas läksi peikon puheille. Tällä kertaa oli peikko muuttanut palvelusväkensä suuren suuriksi koppakuoriaisiksi, ja ukolle pantiin sama ehto kuin edelliselläkin kerralla. Ei osannut ukko nytkään eroittaa poikaansa muista, ja niin jäi poika vieläkin vuodeksi peikon palvelukseen.

Seuraavana vuotena, ukon ollessa matkalla pojan hakuun, tuli vanha noita-akka metsätiellä häntä vastaan. Hyvän hyvyttään päätti akka auttaa ukkoa ja selitti, että peikko oli tällä kertaa muuttanut väkensä kyyhkysiksi ja että hänen poikansa istuisi aitan katolla, erillään muista.

Kun ukko saapui perille, oli peikko pihalla häntä vastassa suuren kyyhkyslauman parveillessa hänen ympärillään.

Peikko asetti ukolle saman ehdon kuin edelliselläkin kerralla. Ukko katseli ympärilleen ja huomasi aitan katolla yksinäisen kyyhkysen istua kyyröttämässä, kuten noita-akka oli sanonut.

— Tuollahan tuo minun poikani istuskelee, sanoi ukko, ja heti muuttui kyyhkynen pojaksi. Mutta ukko oli lentää selälleen hämmästyksestä, kun näki poikansa, sillä poika oli muuttunut ylen kauniiksi ja komeaksi ja puheisaankin tuntui muita viisaammalta. Peikon läytyi sopimuksen mukaan luopua pojasta, ja ukko palasi poikineen kotiin.

Niin he eleivät jonkun aikaa, mutta koti-työt eivät poikaa huvittaneet. Hän istuskeli enimmäkseen tuvassa ja laiskotteli. Ukko kyllästyi tähän lopulta, rupesi selittelemään pojalle köyhyyttään ja työn teon tärkeyttä. Poika vain naureskeli ja sanoi:

— Älähän ole milläsikään, isäkulta. Osaampa minäkin jotain tehdä.

Samassa muutti hän itsensä ihmeen komeaksi hevoseksi. Isä säikähti pahanpäiväisesti; mutta hevoseksi muuttunut poika selitti:

— Vie minut nyt kaupunkiin ja myy minut siellä suuresta hinnasta. Jonkun ajan kuluttua muutan itseni jälleen ihmiseksi ja palaan luoksesi. Mutta muistakin, ettet päitsiä myy, sillä silloin käy minun huonosti.

Ukko läksi heti hevosineen matkalle. Tiellä tuli heitä vastaan komeannäköinen herrasmies ja pyysi saada ostaa hevosen. Ukko määräsi korkean hinnan ja vieras maksoi sen tinkimättä, nousi sitten hevosen selkään ja ratsasti pois.

Kun vieras oli jo näkymättömissä, muisti ukko, että päätset jäivätkin hevosen päähän.

Sakari Topelius.

Ensi tammikuussa tulee kuluneeksi sata vuotta Suomen lasten suosituimman runoilijan, Sakari Topeliuksen, syntymästä. Suotakoon »Joulupukin» sen vuoksi esittää joku piirtonen hänestä ja hänen elämäntyöstään.

Topelius syntyi Uudessa-kaarlepyyssä 14 päivänä tammikuuta 1818. Hänen kotinsa nimi on Kudnis eli Kudnäs. Tämä valkoinen talo sijaitsee vihreän lehtokujan päässä tyyneen joen rantamalla. Runoilija rakasti sitä enemmän kuin mitään muuta paikkaa maailmassa. Siinä hän oli puhtainta rakkautta osakseen saanut, siinä ensimmäiset leikkinsä leikkinyt, siinä ensimmäiset unelmansa uneksinnut. Nuori »Zache» oli vanhempiensa silmäterä ja heidän tulevaisuudentoivonsa. Hänelle he

parhaimpansa antoivat. Hänelle lauloi äiti kauneimmat laulunsu ja kertoi parhaimmat satunsa. Hänelle isä elämäkokemuksiansa opetti. Äiti juurrutti pojan sydämeen hartaan uskonnollisuuden, isä ahkeruuden ja velvollisuuden tunnon. Poikaa opetettiin jo varhain kieltäytymään pienistä nautinnoista, jakamaan osansa toisten kanssa ja voittamaan itsensä. Isä koulutti myös hänen silmäänsä ja käntänsä. Hän ohjasi Zachea ymmärtämään luonnon salaisuuksia, tekemään havaintoja kasvi- ja eläinmaailmasta sekä käsittelemään pientä sähkökonetta. Kun poika varttui suuremmaksi, tarjosi ympäristö hänelle yltäkyllin tilaisuutta toimintaan ja omavaraisten kokemusten tekoon. Hänellä oli paljon leikkiveroita. Ei ollut lähettyvillä sitä kiveä, jolla ei kiukuttu, ei sitä lehtoa, jossa ei leikitty. Kotitalon ullakko komeoineen oli mainio piilopaikka, avara puisto mitä parhain leikkikenttä ja joki lisäpuoioineen, koskineen, myllyineen ja pajoineen ihmeellinen »uusi maailma» nuorelle tutkimus- ja löytöretkeilijälle. Puistossa poimittiin marjoja, kuunneltiin lintuja ja juostiin perhosten perässä. Joella soudettiin ja kalastettiin kesäisin. Syksyisin luisteltiin sen peilikirkkaalla jäällä. Ja talvella laskettiin mäkeä sen jyrkiltä äyräiltä tai rakennettiin uljaita lumilinnoja sen partaalle ja käytiin kiivaita sotia niiden ympärillä.

Maailma avartui vähitellen pojan katseelle. Hän oppi näkemään kauemmas: kodin vieressä pienen kaupungin kirkkoineen ja rauhallisine asukkaineen, sen ympärillä avaran maakunnan uuraine talonpoikineen ja joen suussa aukevan meren ulapan, jonka rannattomassa etäisyydessä siintelivät satujen »höyhensaaret» ihmeineen ja seikkailuineen. Näin täyttyi nuori mieli moninaisista vaikutelmista. Onnen aurinko vuodarti kultaista loistettaan hänen nuoruuteensa. Lapsuuden kodin kuva painui kirkkaana ja lämpimänä hänen muistoonsa. Se valaisi ja lämmitti koko hänen elämänsä. Sen rauhallista ullakkokamaria ja sen näköalaa muistellessaan hän sepitti myöhemmin säkeet:

Mitä toivot vielä? Ullakkokamarin eteläisen, koivun, ruusupensasiston ja marjamaan, joen polven, kosken, sillan, rantahaan ja kirkon tornin, aamuruskon säteissä säihkyväisen.

Yksitoistavuotuisena lähetettiin Sakari Oulun kouluun. Hän pääsi asumaan setänsä luokse ja tutustui siellä tätiensä hoidossa olevaan lainakirjastoon. Se oli hänelle toinen »uusi maailma». Pitkä jono hyllyjä oli täynnä mitä hupaisinta lukemista: satuja, runoja ja romaaneja. Hän luki niistä yhden, luki toisen. Ja kerran makuun päästyänsä hän ahmi koko kirjaston, yli tuhat nidettä, läksyjensä lomassa. Se kiihoitti hänen mielikuvitustansa ja houkutteli hänen ajatuksiansa pois todellisuudesta. Hän haki yksinäisyyttä ja antautui haaveiluun. Usein nähtiin hänen istuvan pitkät ajat yksinänsä Oulujoen rannalla kosken alapuolella. Hän katseli aaltojen telmettä koskessa ja värien leikkiä pilvissä ja antoi ajatustensa liidellä vapaasti niissä maailmoissa, mitä hän oli kirjoista lkenut. »Onnellinen olin», kertoo hän tästä ajasta myöhemmin, »kun sain kuohuvan kosken partaalla yksinäni katsella lohen hypähtelyjä ja auringon laskua joen suun kohdalla.»

Reipas toverielämä oli kuitenkin terveellisenä vastapainona tälle haaveilulle. »Minä olin hiljainen, uneksiva poika», kertoo hän itse, »mutta toverit pitivät huolen minun kasvattamisestani mieheksi». Hemmottelua ei siedetty. Kukin sai oppia kestäämään miehekkäästi koetukset ja vastaamaan itse puolestansa. Äidin lähettämät kossot nakattiin heti nurkkaan ja hänen varaamaansa lämmintä lammasnahkalakkia ei saanut vetää korville kovimmillakaan pakkasilla. Leikeissä, pallonlyönnissä, mäenlaskussa ja lumisodassa täytyi näyttää olevansa mies. Näin karaistui luonne, voimat varttuivat ja haaveet siirtyivät syrjään. Topelius on myöhemmin kuvannut kouluaikaansa seuraavin sanoin:

Nyt tuli lähtö tielle tiedon, opin, luo laajan läksyn, paksun patukan, löin pallon ylös pilviin, otin kopin ja painiskelin kera kerskujan ja alas suurimmista jyrkänteistä mä huppuroitsin suksiparillain, viis välittäen nuhteista ja neuvokeista.

Niin kuluiivat Topeliuksen nuoruuden päivät. Kun hän 15-vuotuisena pääsi ylioppilaaksi, oli hän vielä lapsi melkein joka suhteessa. Hän pysyi vielä vuosia ujona ja haaveilevana poikasena. Hänessä oli jotakin naisellista. Hän leikki salaa nukeilla kuin tytöt. Ja tytöt pitivätkin häntä vertaisenaan. He saattoivat uskoa hänelle kaikki salaisuutensa

»Me pidämme häntä kuin tyttönä; meillä ei ole häneltä mitään salattavaa.» Näin he sanoivat hänestä, kun Topelius oli jo 18-vuotias nuorukainen. Tämä piirre on kuvaava. Se todistaa hänen sydämensä lapsellista puhtautta, herkkyyttä ja välittömyyttä. Ja vaikka hänen ajatuksensa sitten vähitellen varttuu, säilyy hänen sydämensä aina yhtä puhtaana. Se säilyttää lapsuusaikojen aamuraukkouden ja taivashohteen. Se on herkkä ottamaan vastaan kaikkea, mikä on hyvää, jaloa ja kaunista, ja yhtä herkkä työntämään luotansa kaikki, mikä vähänkin vivahtaa likaiseen. Hänen olemuksensa on täynnä nuoruutta ja iloa, uskoa ja onnea. Hän tuntee vielä vanhetessa ja hiusten harmaantuessa lapsuuden enkelien vieraillevan luonansa ja kuiskivan korvaansa satuja elämän valoisista aamuhetkistä. Onnellinen runoilija, jonka poluille elämä ei luonut yhtään raskasta varjoa, jolta elämä ei riistänyt yhtään nuoruuden ihannetta!

Topeliuksesta tuli yliopiston professori ja rehtori, mutta hänen mielensä säilyi aina avoimena ja puhtaana. Hänestä tuli kuuluisa kirjailija, jonka teoksia luettiin ja ihailtiin kaikissa Pohjoismaissa, mutta hän esiintyi aina vaatimattomana ja nöyränä. Hän koki elämässään suruakin, mutta se keveni ja haihtui kuin kesäinen poutapilvi. Hän katsoo maailmaa kirkkain lapsen silmin. Hänen taiteensa julistaa valoisaa uskoa elämän hyviin voimiin.

Topelius alotti laulurunoilijana. Runous oli hänen varsinaisen äidinkielenensä. Hän oppi sen jo varhain ja oppi sen helposti, kehittäen sitä sittemmin yhä suurempaan täydellisyyteen. Hänen varhaisimmat runonsa ovat aran ja autereisen sielun lapsuudenunelmia. Ne tulkitsevat usein sen kaipuuta maasta pois, ikuisen valon alkukotiin. Myöhemmin unelmien siipiin tarttuu enemmän maan tomua, eivätkä ne aina kannu yhtä korkealle. Elämä vaatii osansa. Isänmaa kutsuu työhön ja taisteluun. Ja runoilija seipittää lauluja, jotka synnyttävät työn intoa muidenkin sydämissä. Hän kuvaa teoksissaan Suomen maata ja kansaa, sen menneisyyttä ja nykyisyyttä, sen kärsimyksiä ja tulevaisuuden toiveita. Hän on kirjoittanut yksinkertaisia ja ihania lauluja, joiden hopealle helähtävä sävel on syöpinnyt jokaisen suomalaisen sydämeen. Kuka nuorista ei olisi tuntenut rintansa lämpimästi laajenevan lauletaessa »Laps Hellaan, älä vaihda pois sun maatas ihanaa...» Kenen sielun sielmin eteen ei ole auennut ihanasti liikuttava suomalainen näky kuullessaan laulettavan Sylvian-laulua: »Mä oksalla ylimmällä oon Harjulan selänteen...» Harva runoilija on laulanut Suomen luonnosta niin ihanasti helkkyvin säkein kuin hän. Harva on johtanut ylhäältä niin paljon taivashohdetta ja tähtien kimallusta Suomen maisemiin kuin hän. Runeberg lausui siitä kerran sattuvasti: »Minä kuvailen Suomen metsiä ja järviä, mutta Topelius kuvailee taivasta, joka kaartuu niiden yli.» Usein Topelius huomauttamme kohottaa katseemme maanpäällisistä ihanauksista ylevämpiin piireihin. Hän opettaa meitä lukemaan luonnosta Jumalan käsialoja. Esimerkiksi talvista linnunrataa katsellessamme hän kertoo meille kauniin sadun rakkaudesta, joka kestää ikuisesti ja jolle Luoja antaa siunauksensa, lausuen: »En tahdo sitä hajoittaa, min lempi rakensi.»

»Talvi-iltain tarinoissa», »Välskärin kertomuksissa» y. m. suorasanaisissa jutelmissaan hän antaa meille jaloja ajatuksia ja herättää meissä isänmaallista mieltä. Hän opettaa, ettei kukaan ole liian halpa taistelemaan isänmaan ja suurten aatteiden puolesta. Hän ei ole kuvannut niissä ainoastaan kuninkaita, valtiomiehiä ja suuria sotasankareita, vaan myös niitä nimettömiä urhoja, jotka ovat eläneet ja kuolleet muiden hyväksi, koko maan hyväksi; ja heidän sankari-

satunsa on usein paljoo liikuttavampi kuin maan mahtavien. Usko on hänestä korkeampi kuin tieto; nöyrä mieli parempi kuin kunnia ja maine, ja suurin sankariteko on itsensä voittaminen.

Topelius on eräässä sadussaan kuvannut kolmea lasta, joista kullakin oli harvinaisen lahja. Yksi heistä näki taivaan pilvissä kaunista värileikkiä, toinen huomasi luonnon henkien karkeloa ja kolmas kuuli säveleitä puiden oksilta. Ensimmäisestä tuli maalari, toisesta runoilija ja kolmannelta vihreän metsän laulaja. Topeliuksessa itsessään oli jotakin kaikista noista kolmesta. Hänellä oli maalarin silmä, runoilijan mielikuviutus, lauluniekkan sävelkorva ja — ennen kaikkea — hänellä oli puhdas lapsenmieli. Näin hänestä tuli satorunoilija, jolla ei ole monta vertaista Pohjoismaissa. Muuan Topeliuksen aikalainen on kuvannut hänen satujensa vaikutusta seuraavin sanoin: »Ne osoittivat meille, mitä aarteita oman tunnonrauha, totuudenrakkkaus ja sananpitäväisyys ihmiselle ovat ja mitä on ahkeruus, kieltäytymisen taito, rakkaus isänmaahan ja kotiin sekä rakkaus kaikkiin ihmisiin. Nämä sadut opettivat meitä hellimään eläimiä, ne osoittivat, kuinka sydän käy rikkaaksi, kun nöyrästi tarjoamme avuliaan käden sille, joka tarvitsee tukea, kun pyyhimme pois kyynelneen ja viemme lohtua murheen majoihin. Ne opettivat meille todellisen kiittolisuuden vaikean taidon. Ne kehoittivat meitä kunnioittamaan oikeutta, kavahtamaan kiusausta ja antamaan anteeksi kärsimämme vääryydet. Sanalla sanoen: ne opettivat meitä todella rakastamaan Jumalan käskyjä. Ja samalla ne opettivat nuorille lukijoilleen reippautta, suoruutta, avomielisyyttä, kekseliäisyyttä, toveruuden velvollisuuksia ja kaikkia niitä ominaisuuksia, jotka tekevät pojan leikkien kuninkaaksi ja tytön luonnolliseksi, iloiseksi ja reippaaksi tylleröiseksi, kesän tuuloseksi, päivänsäteheksi, kun leikki käy viheriällä niityllä tai järven jäällä ja kelkka-ässä. Kierosti kasvatetut, kirjatoukat ja leikkikilapset hän asetti silloin tällöin leikkikentälle varoitusmerkiksi. Ja vanhemmat näkivät iloisina ja kiittollisina, että sadunkertoja sydämensä pohjasta tahtoi heidän pienten lemmikkiensä parasta.»

Topeliuksesta tuli Suomen nuorison mielikirjailija, jokaisen lapsen rakas »setä Topelius». Ja sikäli kuin nämä nuoret varttuivat miehiksi, karttui hänen runoilijamaaineensa. Elämänsä ehtoolla hän seisoi yleisesti kunnioitettuna ja rakastettuna patriarkkana nuoremman polven keskellä. Kansaa näki hänessä menneen sukupolven jalon edustajan ja vastaisten sukupolvien ihanteellisen opettajan.

Topelius vaiui rauhallisesti kuoleman uneen Koivu-niemen tilalla lähellä Helsinkiä maaliskuun 12 päivänä 1898. Vähää ennen kuolemaansa hän lähetti »iltatervehdyksen» Suomen kansalle. Hän kiitti siinä kaikesta siitä kunnioituksesta, ystävydestä ja rakkaudesta, jota hän oli saanut osaksensa täyttäessään 80:n ikävuotensa. Hän tunnusti nöyrästi olleensa vain ase Korkeimman kädessä, työntekijä isänmaan vainiolla. Ihmisellä oli hänen mielestään arvoa ja merkitystä vain siinä määrin, kuin hän pystyi työllään palvelemaan jaloja aatteita, sillä yksilöt ovat vaihtuvia kuin aallot, mutta aatteet elävät ikuisesti. Sen ajatuksen hän on lausunut ilmi myös tunnetussa »Ylioppilaslaulussaan»:

Ja maamme, päivän morsian,
saa suuruuden ja kunnian;
vaan aallon lailla uinumaan
me käymme unholaan.
Näät varjot vaihtuu, häviää,
mut hengen valta iäks jää.

Hän läksi juoksemaan vieraan jälkeen, mutta ei tietenkään häntä enää tavoittanut.

Vieraspa olikin sama pahanilkinen peikko, jonka luona poika oli ollut palveluksessa. Ukkoa pettääkseen oli hän muuttanut itsensä rikkaaksi mieheksi ja saanut siten toistamiseen pojan haltuunsa, hevoseksi muuttuneena.

Nyt ilkkui hän hevoselle, löi sitä ja pakotti sen kiittämään pilvien tasalle, yli korkeitten vuorien ja syvien järvien.

Viimein hevonen perin väsyneenä lysähti maahan. Peikko antoi sen levätä hetkisen, veipä vielä joelle juomaankin. Mutta silloin hevonen riuhtasikin itsensä irti, syöksyi veteen ja muutti itsensä haueksi. Peikko syöksyi perässä ja muuttihe haueksi hänkin. Alkoi hurja takaa-ajo. Kun pakeneva hauki huomasi kiinni joutuvansa, syöksyi se kovalla vauhdilla hiekkarannalle ja muuttihe sormukseksi.

Sattuipa kuninkaantytär samaan aikaan olemaan kävelyllä rannalla ja huomasi hietikossa sormuksen. Hän pisti sen sormeensa ja meni näyttämään sitä isälleen.

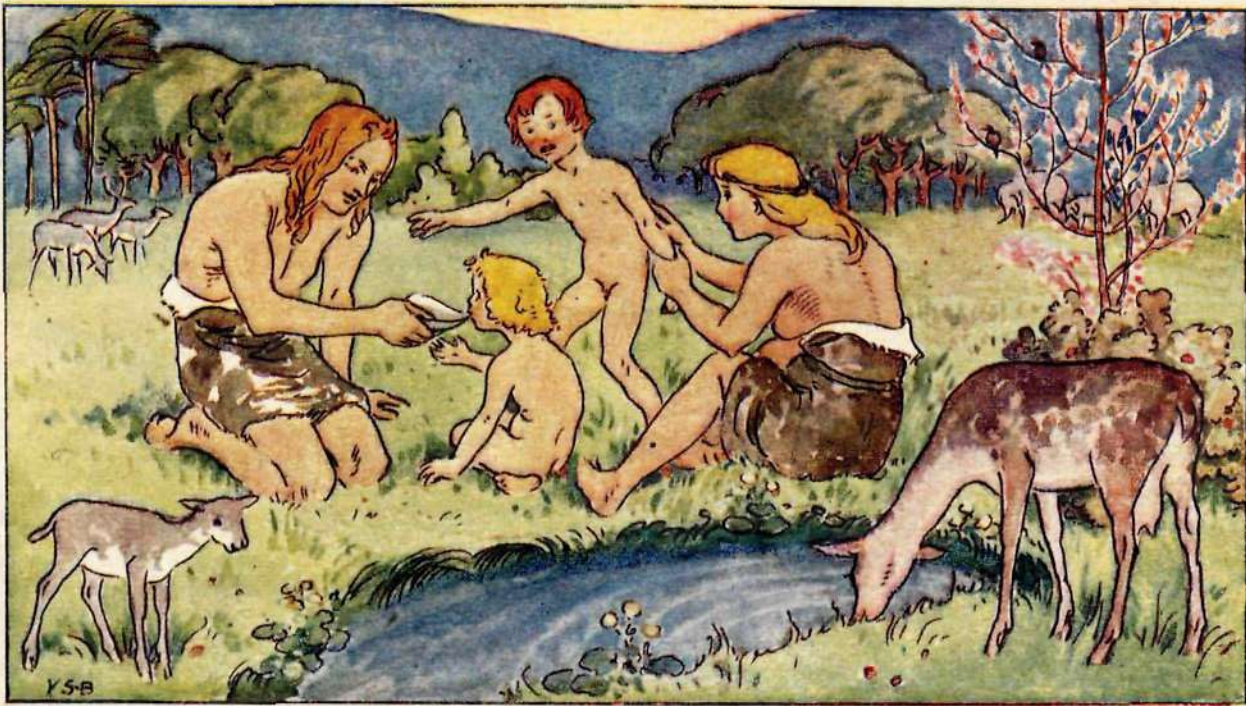
Mutta peikko muutti itsensä vanhaksi ukoksi ja meni kuninkaan luo valitellen kadottaneensa isäntänsä sormuksen jokirantaan eikä uskaltavansa näyttäytyä isännälleen ilman sitä.

Kuningas käski tyttärensä antaa sormuksen takaisin ukolle, mutta tyläpää ei tahtonut sitä tehdä. Kuningas toisti käskynsä, mutta silloin Kuninkaantytär suuttui ja heitti sormuksen lattialle polkien sen mäsäksi.

Samassa sormus muuttuikin suureksi jyväläjäksi ja peikko muuttihe kukoksi ruveten ahnaasti nokkimaan jyviä suuhunsa. Nokki kaikki, mutta yhtä kuninkaantyttären jalan alle vierähtänyttä ei huomannutkaan.

Kun kukko oli lentänyt tiehensä, kieritteli jyvänen itsensä pois jalan alta ja muuttui kauniiksi nuorukaiseksi, niin ihmeen kauniiksi, että kuninkaantytär rakastui häneen silmittömästi ja tahtoi heti saada hänet puolisoikseen. Kuninkaallakaan ei ollut mitään asiaa vastaan, ja niin tehtiin pojasta prinssi ja kuninkaantyttären puoliso. Taisipa vielä saada puolet valtakunnastakin.

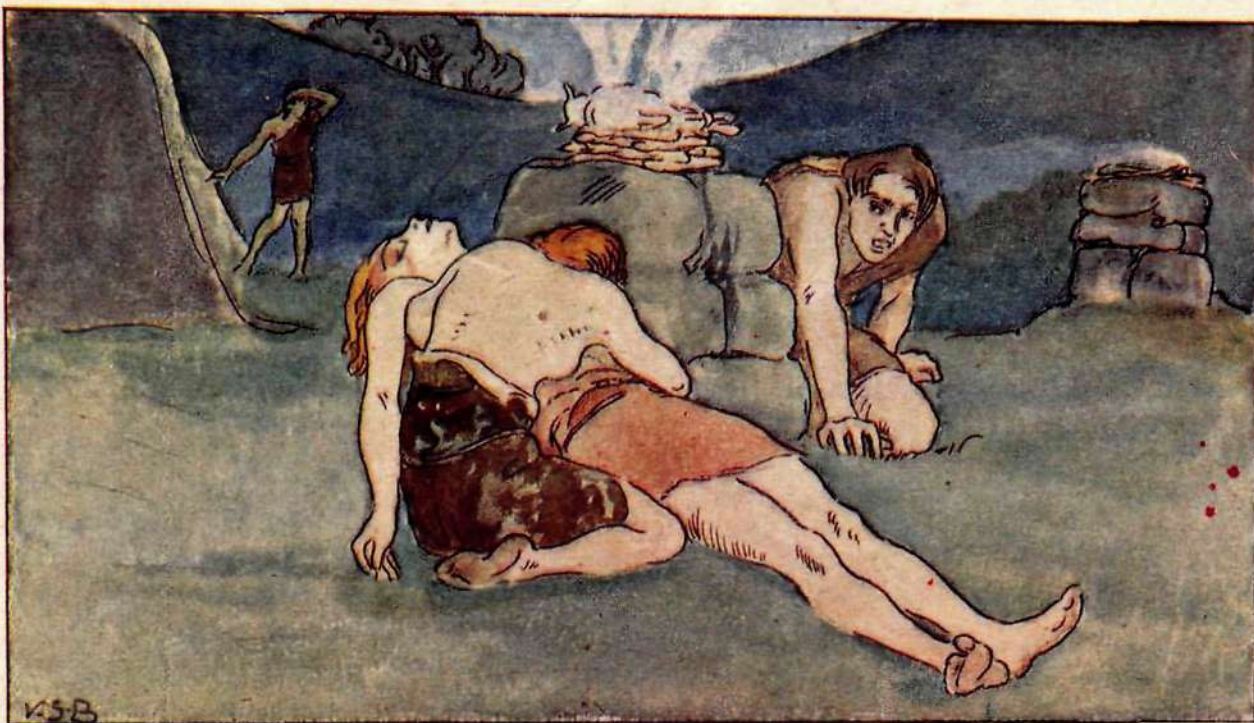
1. Ilonkuva.

Aabel: Armias on Jehova lapsilleen. On kuin Hän itse meitä lähestyisi, siunaisi ja lohduttaisi. Taivas sees sinipunassaan, vihanta metsä vuorenrintaa kiertää, järven pinta välkehtii, ilma ilosta väreilee, keto sadoin kukkasin loistaa, tuhansin tuoksuin lemuaa. Tuolla antiloo-pilauma illanruskosta punertaa ja tuolla tuhatväriset perhot lentävinä kukkina liittää. En muista ihanampaa kesää.

2. Tuskankuva.

Adam: Mitä täällä on tapahtunut? Uuritulet vielä suitsevat — toinen alttari hajallaan — kuka tämän on tehnyt? Paha enkelikö? Ettäkö Kain? Veljensä? Ja uhratessa? Puhu! — Hän ei vastaa. Hänen vaipunut päänsä ja villi katseensa sanoo kaikki. Eikö minun olisi pitänyt sitä arvata? Eikö hänen kielensä ole ollut uppiniskaisuuden myrkkyä täynnä ja hänen silmänsä kiilunut kuin kyykäärmeen silmä ruohikossa.

(Linnankoski: „Ikuinen taistelu“.)

Hoivalan Hoosun joulukirkkomatka.

Hoivalan talon tytär Helmi oli paluumatkalla kaupungista astellen vinhaa vauhtia Pehulan tasankoa kotiansa kohden. Sattumalta muistui hänen mieleensä, miten hänen isänsä ja Alatalo eräänä jouluaamuna juuri tällä paikalla alkoivat kilpaa ajaa. Helmin isällä oli silloin hyvä, noin viisi vuotias raudikko, kylän paras juoksija, nimeltä »Poju». Alatalokin oli tuonut viime Antin markkinoilta noin yhdeksän vuotiaan juoksijan »Ruunan», jonka piti kyetä tuomaan »joulu kotiin». Joulun näet tuo kotiin se, jolla on paras hevonen juoksemaan ja joka jouluaamuna ehtii ensimmäisenä kirkolta kotiin.

Isäni, ajatteli Helmi, vaikka olikin hyvin tarkka ja sääliäinen hevoselleen, teki jouluna poikkeuksen ja antoi »Poju» näyttää, miten tietä annetaan. Sen johdosta Alatalo itseksensä puri huuliaan, hän näet oli mielestään parempi hevosmieh kuin isä. Kyllä minä kerran näytän, kuka tuo joulun kotiin, päätteli hän itseksensä ja odotteli kärsimättömänä Antinmarkkinoita.

Markkinoilla pitikin hän uutta hevosta ostaessaan silmällä yksinomaan sitä, että sen tuli juosta nopeammin kuin meidän »Poju». Markkinoilta palattuaan hän oli kutsunut isääni »uutta kopukkaa» katsomaan, jonka pyynnön isä ukko mielihyvällä täyttikin. Kun oli katseltu »Ruuna» edestä ja takaa, oli Alatalo läimäyttänyt kämmenellään raudikkoaan lautasille ja sanoa tokaisut: »Se muuttaa mainiosti tassujaankin, sillä sitä tänä talvena tuodaan joulu kotiin». Isäni oli vain hyväntahtoisesti naurahtanut hän ei katsonut asiaa ollenkaan mahdottomaksi.

Mutta kotiin tultuaan poikkesi isä talliin, kohensi Pojun silppuja, antoi sille uutta apetta ja virkkoi: »Jaksat sitten jouluaamuna tuoda joulun kotiin, kuten ennenkin.» Sitten hän vetäsi loimen pois Pojun selästä, harjasi sitä puhellen ja taputellen ja asetti taas loimen paikoilleen. Ikäänkuin kiittolisuuden osoitteeksi hörisi Poju tuttavallisesti, kuopi kavioidaan ja katsoi pitkään isäntänsä jälkeen tämän tallista poistuessa . . .

Jouluaattona käytti isäni Pojun sepällä, terästyttäen sen jalat hyvään kuntoon, samoin oli Alatalokin Ruunalleen tehnyt. Jouluaamuna varhain lähti Alatalo poikineen juoksijallaan kirkolle. Isä myös valjasti Pojunsä kilpa-ajoreen eteen. Se oli varsalle keveä ja samalla turvallinen kaatumista vastaan. Isä istui takapukille asettaen jalkansa kahden puolen anturoille, minut hän sijoitti peitteisiini käärittynä eteen, jossa olikin varsin mukava ja turvallinen istua. Mennessä ajettiin hiljempää, kukin näet säästi hevostaan paluumatkaa varten.

Kun pappi poistui saarnatuolista, lähtivät useat jo hevosiaan valjastamaan. Isäni odotti siksi, kunnes alettiin lähtö-

virttä veisata. Silloin lähti hänkin ottaen minua kädestä, etten joutuisi harhaan. Päästyämme hevosien luo huomasi minä ja ehkä isäkin, kun hän heitti sinnepäin syrjäilmäyksen, miten Alatalo jo sitasi kiireesti hevostaan kuntoon ehtiäkseen heti meidän jälkeemme. Mutta hän myöhästyi kuitenkin jonkun verran.

Isä ajeli alussa hiljalleen, kunnes päästiin tähän Pehulan tasangolle, juuri näille paikkeille. Aivan näillä vaiheilla nosti Poju päänsä pystyyn, ravahutti korviaan ja vilkasi molemmilta puolin jälkeensä. Sitten päästi se pitkän kiman hirnähdoksen ja näytti odottavan, eikö jo sopisi lähtä ravaamaan. Tästä reipastui isäukkokin, kurkisti hänkin taakseen ja huomasi miten siellä Alatalo antaa Ruunansa tavan takaa »pyyhkästä» toisten ohitse. Isä kiristi Pojunsä ohjia ikäänkuin merkiksi, että »olepas varuillasi».

Tästä huomautuksesta tuli Poju niin hurjalle tuulelle, että polki tulisesti jalkojaan odottaen vain milloin annettaisiin lupa porhaltaa. Isä antoi Alatalon mennä hyvin tyytyväisenä ohitse. Ohimennessään hihkasi hän isälleni: »Hyvästi nyt naapuri, joulupuuro palaa pohjaan!»

Alatalo hoputti yhä Ruunaansa kovempaan ja kovempaan juoksuun, mutta Poju piti huolta siitä, ettei välimatka tullut pitkäksi, vieläpä vilkasi ajajaansa ikäänkuin tiedustaen, että eikö jo mentäisi ohitse.

Isäni kiristikin vähän oikeata ohjasta ja kiinnitti samalla molempia. Heti oli Poju tulisessa ravissa ja pyyhkäisi Alatalon ohitse, vieläpä tehden tuntuvasti »kaulaakin» eli välimatkaa, niin että kun päästiin Niukansillan yli Halman ahteeseen, ehti isä nousta reestä pois ja vähän matkaa kävelläkin, kun Alatalo saapui.

Tämä ei antanutkaan hevosensa levähtää ja »ottaa henkeänsä takaisin», vaan lyödä läimäytti piiskalla selkään ja sanoi: »Joulupuuro jäähtyy». Ja niin hän käänsi isäni ohitsen. Mutta Poju törmäsi samassa sellaiseen vauhtiin, että oli isän jättää. Hän pääsi kuitenkin heittäytymään poikittain rekeensä ja selvittyään vihdoin ohjiinsa vetäsi ne kiinteäksi, että Pojun oli parempi ravata. Hän antoikin sen polkea kiihvasta menoaan aina Kokkolan ahteeseen asti jättäen Alatalon hyvän matkaa jälkeensä.

Hyvän tapansa mukaan nousi isäni siinäkin kävelemään, huojentaakseen Pojun kuormaa. Puoliahteeseen päästyämme saapui vihdoin Alatalokin. Isäni vilkasi häneen ja sanoi minulle: »Katsopas miten naapurin hevonen on vaahdossa!» Loin katseeni sinnepäin, ja aivan oikein, Ruuna huohotti rajusti, selkä höyräsi ja kokkareina kierahelti valkoinen vahto sen lavoilta alas.

Isäni aivan säpsähti. Luullen omankin Pojunsä olevan samallaissa kunnossa kiirehti hän sitä silmäilemään. Niin

ei sentään ollut asian laita. Poju tuntui kyllä hyvin lämpimältä, mutta vain takajalkojen välissä näkyi sillä jotain valkosta, vaahdomaisen tapaista.

Päästyämme Kokkolan ahteen harjulle ja laskettaessa alas Längelmäelle vievän maantien haaraan, erosimme Juupajoelle vievälle tielle, joka menee kotikylämme läpi. Tienhaarasta alkaa iso ylämäki, jossa isä taasen nousi kävelemään. Hän ei huomannutkaan miten Alatalo silloin hurautti täyttä lentoa ohitsemme, eikä Pojukaan huomannut pitää varaansa.

Alatalo löi kerta toisensa perästä valakkaansa piiskalla ja antoi sen painaa täyttä laukkaa eteenpäin sivuuttaen jokaisen saavuttamansa ajan.

Vihdoin kiihtyivät kilpailemaan kaikki matkalla olevat kirkkovieraat, niin että päästyämme Porvolan Anttilan vainiolle oli eteemme kasaantunut hevosiä kolmeen riviin. Törmälän Timo komealla Ruunallaan vasemmalla, Anttilan Julle keskellä ja Mikon niemen Matti suurella laihankarstisella liinakollaan oikealla. Viimemainitulla, joka muuten oli tunnettu laiskuri mieheksi, oli hevosensa perässä vain tavallinen tukkireki. Sen pankon pää repäsi tavantakaa aidan seipäitä hevosten kiitäessä hurjaa laukkaa eteenpäin.

Poju oli ihan raivoissaan nähdessään kilpatoverinsa niiden toisten edellä ja huomattessaan, ettei sillä itsellään ollut tilaa päästä välillä olevien ohitse. Korvat niuhassa tepasteli se levottomasti, silmät paloivat kuin leijonalla, ja tavantakaa päästi se ilmoille voimakkaan hirnahduksen. Isäni tyynnytti ja puhutteli sitä, mutta korskuten hyökkäili se eteenpäin saadakseen hiukankin tilaa syöstä väliin. Isäni huomaamatta pääsikin se Anttilan rekeä niin lähelle, että löi etujalallaan reen takana olevan matka-arkkulaudan säpäleiksi. Samalla syöksyi se Törmälän ja Anttilan hevosten väliin ja kiiti nuolena niiden ohitse. Tällä kohdalla oli mäenrinne hyvin kalteva vasemmalle, ja Törmälä, ajaessaan alapuolella, joutui vaaralliseen asemaan, kun meidän hevonen ryntäsi väliin. Eikä aikaakaan kun Törmälän reki alkoi siristä korkealta maantieltä sivulla olevaan syvänteeseen. Tuimassa menossa reki meni nurin, aivanpa ylösalasin. Törmälän emäntä, joka oli miehensä mukana, kierähti peitteineen ja heinineen rotkon pohjaan kirkaisten mennessään: »Herra siunatkoon!» Itse Törmälä oli hevosensa

ohjissa lujasti kiinni eikä hellittänyt niistä, vaikka hevonen veti häntä pitkän matkaa perässään, kunnes se seisattui.

Onneksi ei heille tässä kuperkeikassa tullut mitään erityistä vahinkoa.

Kiitin Jumalaa, kun pääsimme tuosta rytkästä kunnolla selviytymään. Vieläkin sydäntä kouristaa, kun sitä ajattelen. Alatalo oli jättänyt meidät jo kauvas jälkeensä. Päästyämme Mahlajamäelle näimme hänen painaltavan jo Sundgrenin kohdalla.

Kun isä huomasi Pojulla olevan hyvän halun mennä, hän kiirehti sitä kiristämällä ohjia. Komeata olikin nähdä, kuinka se silloin ravasi! Sieramet levällään, kaula kaarevana ja vaaleat jouhet ilmassa savuna hulmuten kiiti se kuin metsäkauris eteenpäin mitä puhtainta ravia. Päästyämme Alatalon kohdalle painautui Poju suistamatta vasemmalta puolen ohitse.

Huomautuaan häviönsä Alatalo koetti ahdistaa meitä ojaan, mutta siitä huolimatta kiinnitti Poju menoaan. Päästyämme juuri hänen hevosensa kohdalle ja ollessamme aivan ojaan luisumassa, hypähti rekemme yhtäkkiä niin korkealle, että olimme kaatua aivan Alatalon hevosen jalkoihin. Mutta isäni sai jalkansa eteen ja kädellään tarttuen naapurin reen aisaan kiinni, ehkäsi siten kaatumisen. Pelästyin tästä ja kysyin isältä: »Mikä se oli?» Hän vastasi: »Se oli vain aidantukiainen; rekemme luisui sen ylitse ja pelasti meidät ojaan suistumasta.»

Samalla olimmekin ajaneet Alatalon ohi kiihdyttäen yhä omaa menoamme Sukkilan ahteeseen asti, jossa isäni nousi taas kävelemään. Hän vilkasi taakseen naapurien tuloa ja huomasi ihmeekseen heidän kuhnustelevan vasta Suivalon ahteessa. Heidän hevosensa oli väsynyt liiasta juoksemisesta.

Saavuttuamme kotiin tuli äiti portailta meitä vastaan ja kysyi, oliko tullut kylmä. Isä vastasi naurussa suin: »Vai vielä tässä kylmä joutaa tulemaan, kun joulun on!»

»Ahaa», naurovi äitini, »nyt pä ymmärrän. Te olette taasen koetelleet hevosianne. Voi, voi kun sinuakin, Joosu vielä lapsettaa, vanhaa miestä», nuhteli äiti lempeästi. Isä hymyili vain taputtaen Pojuaan lanteille. »Olet sinä oiva menijä, Pojuseni; taas toit joulun kotiin, nyt saisit tulla vaikka samaan pöytään syömään.»

Ensio Aunu.

Hiilosilla.

Kotona on karttu taasen,
joutui pojan hoikan huostaan,
toiste tyttö ehkä saa sen,
heipparallallei, nyt juostaan!

Tuikkaa tänne, suikkaa sinne,
kerran, toisen, kolmen, neljän,
sokko sinne, minä minne,
nyt jo sokko kääntää seljän!

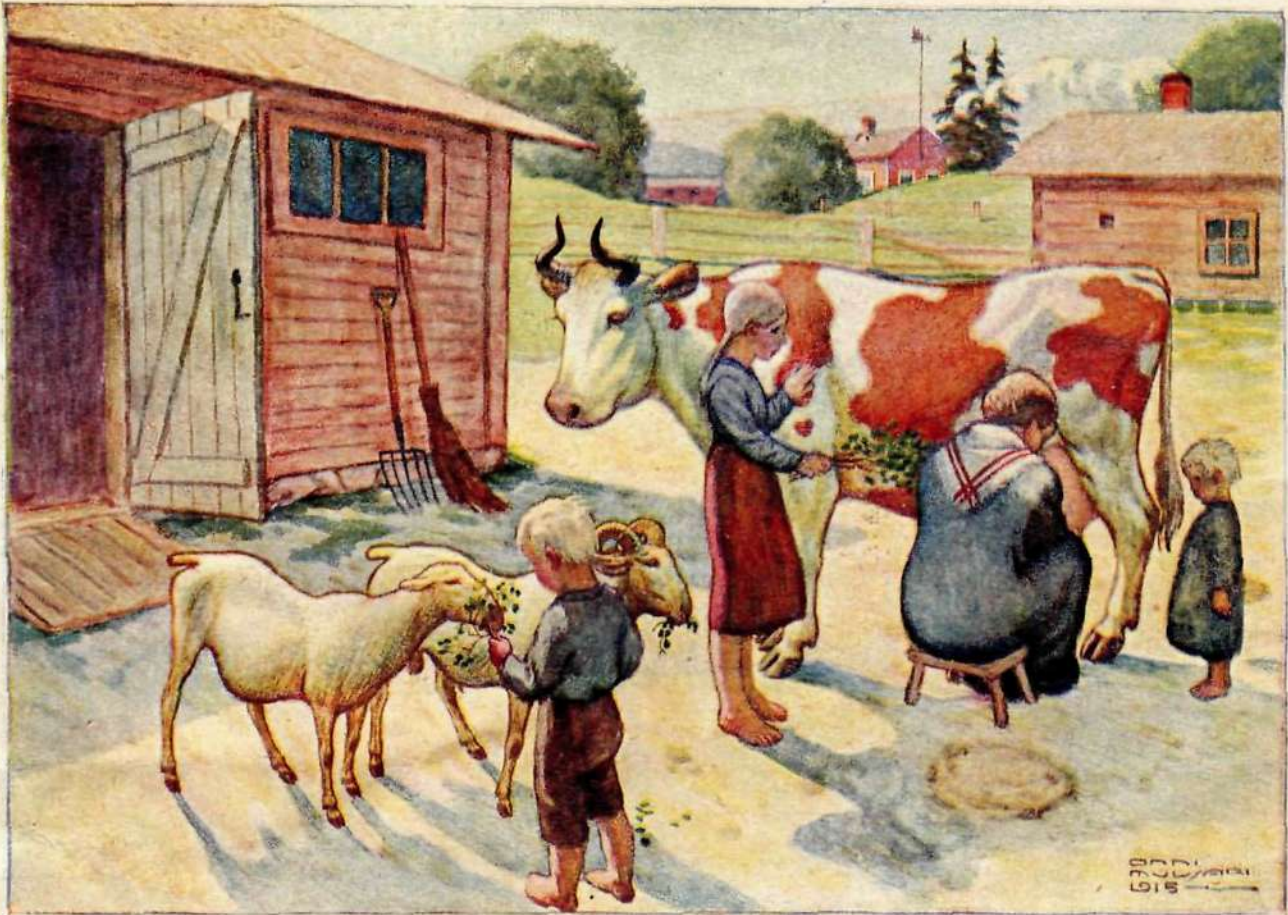
Yks . . ja kaks . . no katsos, Lyyti
piilee pensaan taa ja luikkaa,
Liisalla on kiivas kyyti,
Niilo niinkuin kurki kuikkaa.

Hei ja hei, taas leikki alkaa,
Niilo Liisan käteen tarttuu,
Liisa vimmoin viskoo jalkaa,
mutta Lyyti pääsi karttuun.

Sokko kaatui, kupperkeikkaa,
karttu piiloon, lauma laukkaa,
suuri sisko ajaa veikkaa,
kyyhky ajaa takaa haukkaa!

Juostaan, siukut, sokkosilla,
karttu vietiin, leikki uusi,
viejä piestään nokkosilla
mutta kas jo äiti huusi . . .!

Larin Ryösti.

1. Mäkiojan torpan karjatarhassa.

Kun siitä kulki ohi tie,
näin tarhaan Mäkiojan.
Se torppa tuttu sulle lie . . .
Vai tunnet Pekka pojan?

No, Pekan pellavainen pää
se nytkin hohti sieltä.
Ja kuului vilkas huuto: „Mää!“
Se lampaiden on kieltä.

Siin' onkin vasta lampaita
niin uhkeita kuin seinä!
Ne käyttäneet on hampaita
ja purreet varvun, heinän.

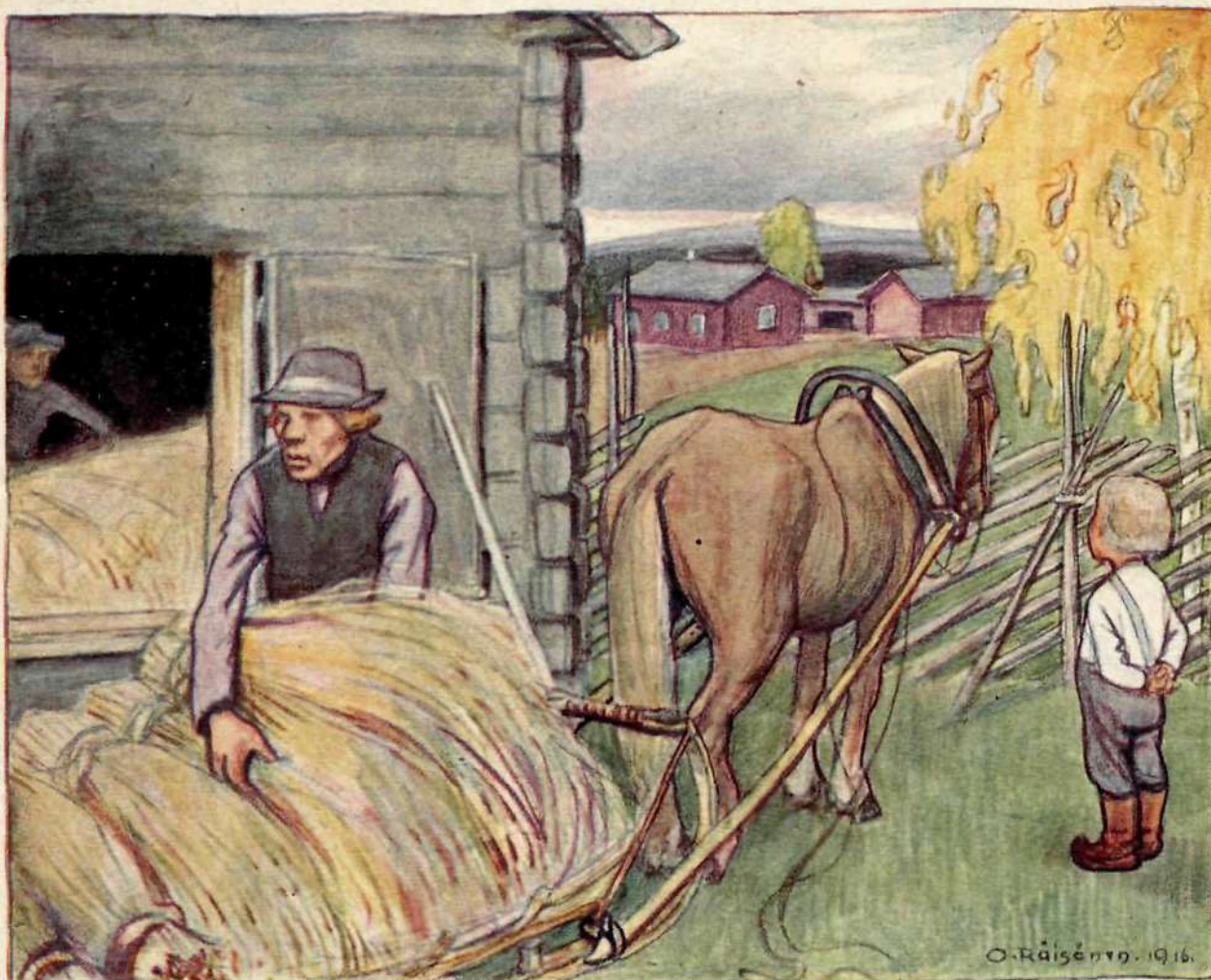
On ruokaa niille kannettu,
sep Pekan työstä näet,
ja juosta niiden annettu
on vehmaat lehtomäet.

Ja katsos sitten Omenaa!
Mit' ois se ollut vailla?
Ei toista yhtä komeaa
lie lehmää näillä mailla.

Se ravintoa, hoitoa
on saanut parhaan mukaan,
niin puhdas on sen navetta
kuin uskoa voi kukaan.

Ja kermoin kaunein, sakehin
sen voitoks „ammu“ tuottaa
ja lapset maidoin makehin
se punaposkiks juottaa.

Ja lampaan villat, lehmän voi
ne vaurastuttaa talon,
ja tarhassaan ken ahkeroi,
saa mielen rauhan jalon.

2. Riiehen edustalla.

Niin kului kesä kylvään
ja riemuisasti niittään;
nyt onnellisna lyhtehen
saa riiehen koota kiittäin.

Ei pouta viljaa polttanut,
ei vienyt koura katon;
on taivas työmme suojellut,
me runsaan saimme sadon.

Syys autioittaa peltoja,
se tyhjiyttä niin luopi,
ja tyly talvi puutetta
taas moneen kotiin tuopi.

Mut kuhilaat kun kultaiset
näen vainiolla omat,
ne murtaa mustat murehet,
suo hetket huolettomat.

Työ peltomiehen, tiedän sen,
luo kansan voinnin hyvän;
siis vartu, armas lapsonen,
myös kasvattajaks jyvän!

Sa Suomen korpeen aukaise
taas uusi viljasarka;
mi hymyileepi päivälle
eik' ole hallanarka!

A. N.

Joulu-ukon toivomus.

Henkilöt: Joulu-ukko, Äiti, Inkeri, Pirkko, Jaakko, Hertta, Isä (viimeinen ei lainkaan näyttämöllä).

1:nen näytös.

Heimolan kamari, jossa Äiti ompelee koneella, Inkeri kutoo lapasia, joista toinen jo on valmis, Pirkko leikkii nukkeilla y. m. Keittiön ovi vasemmalle, ulko-ovi oikealle.

Inkeri: Huomennako se joulu jo on?

Äiti: Ei, ylihuomenna vasta, vaikka huomenna pitäisi kaiken olla valmiina, kun Irja sisko tulee kotiin.

Pirkko (itseksensä leikkiessään): Huomenna Irja tulee. Yksi yö vielä nukutaan ennen. (Äidille) Äiti, missä Irja on?

Äiti: Kansanopistossa, lapseni. Etkö sinä sitä vielä muista? Kun Pirkko tulee suureksi, niin Pirkkokin pääsee kansanopistoon.

Pirkko (nukelleen): Ja kun Heleena Katariina tulee suureksi, niin Heleena Katariinakin pääsee kansanopistoon. Kuulitko sinä, Heleena Katariina?

Hertta (tulee, niiaten): Hyvää päivää! (Äiti vastaa, Inkeri nousee ja niiaa) Täti hyvä, saanko minä olla täällä vähän aikaa sukkaa kutomassa? Minä teen isälle joululahjaa, eikä sopinut kotona, ettei isä näkisi. Äiti antoi minulle luvan.

Äiti: Istu vain täällä, onhan Inkerillä ja Pirkollakin seura, kun minun pitää lähteä navettaan. (Lähtee, Hertta istuu.)

Inkeri: Minä teen myös joululahjaa. Nämä saa Irja, sillä ei kai hän ole ennättänyt itse kutoa. (Näyttää.)

Hertta: Minulla on jo valmiina äidille lakananpitsi ja Pentille töppöset. Ja isä saa tästä. Eikä meillä muita olekaan, jos en laske Tähdikettä ja pikku vasikkaa ja Mustia. Ja onhan meillä kissakin.

Inkeri: Tokkohan eläimet mitään joulusta tietävätkään? Vaikka saisihan niillekin silti jotain iloa toimittaa.

Pirkko (leikin lomasta): Saihan Misse viime jouluna uuden maitokupin, ja Poku sai uuden reen ja oli niin mielissään, että juoksi kaikkien ohi, kun kirkosta tultiin.

Hertta: Kyllä eläimetkin ainakin joskus joulun tietävät. Vaari on kertonut, että hevosekin osaavat joka sadas vuosi jouluyönä puhua.

Pirkko: Osaahan jäniskin laulussa puhua. — Laulakaa, Inkeri ja Hertta, tuutulaulu Heleena Katariinalle!

Hertta: Se uusi laulu, joka viimeksi opittiin. Alota sinä, Inkeri! (Laulavat kehtolaulun.)

Jaakko (tulee, kumartaa kohteliaasti): Hyvää päivää! Onko sinun, Inkeri, äitisi kotona?

Inkeri: On kyllä, vaikka hän juuri meni navettaan. Mutta kyllä hän pian tulee. On kai sinulla aikaa vähän odottaa. Ole hyvä ja istu!

Jaakko: Niin, ei minulla kovin kiirettä ole. Tulin vain pyytämään mummulle lainaksi vanhanaikuista puntaria, kun meillä ei ole. Mummo punnitsee villoja, ja hän lupasi vasta kotiin palattuaan sen tehdä.

Inkeri: Me täällä olemme joulusta jutelleet, niinkuin arvaat; eihän tähän aikaan muusta osaakaan puhua.

Jaakko: Minä ajattelin myös tullessani sitä joulu-ukon toivomusta, josta Inkeri eilen puhui. Mutta en minä ymmärrä, mitä se joulu-ukko toivoisi.

Hertta: Mitä toivomusta?

Inkeri: Niin, joulu-ukko viime jouluna meiltä lähtiessään sanoi näin: »Ja ensi vuodeksi minä jätän teille lapset, pienen tehtävän. Saatte miettiä, mikä on joulu-ukon hartain toivomus. Se, joka arvaa oikein, saa minulta palkinnoksi onnenpillin.»

Pirkko (nukelleen): Jos Heleena Katariina arvaa, niin Heleena Katariina saa onnenpillin. Mietitäänpä yhdessä, kyllä Pirkko pian sen tietää. Nyt Pirkko melkein tietää jo, mutta eipä sanota! Ei sanota!

Inkeri: Kaikki ne sitten tietäisivätkin, jos Pirkkokin nukkeineen!

Hertta: Mutta kyllä Pirkko oikeassa on, kun hän ei sano, mitä ajattelee siitä. En minäkään sanoisi. Eihän onnenpilliä kuitenkaan jokainen saisi.

Jaakko: Niin, parasta on, että kukin miettii itseksensä ja sanoo sitten vasta, kun joulu-ukko kysyy. Voihan sillä onnenpillillä sitten auttaa toisia, jotka eivät ole oikein arvanneet.

Hertta: Mutta jos ei joulu-ukko kysykään sitä muualla kuin täällä.

Inkeri: Ehkä ei. Mutta tulkaa tänne meille jouluaattona kuuden aikana. Silloin sen on tapa meillä käydä. Kyllä te täältä pian kotiin juoksette siksi, kunnes hän sinne ennättää.

Jaakko: Niin, eihän se vanha ukko nopeasti pääse.

Hertta: Minäpä tulen myöskin, että saan edes nähdä kuka sen onnenpillin saa ja minkälainen se on. (Nousee.) Mutta nyt minun täytyy lähteä. Kudon tämän loppuun vaikka milloin, kun ei enempää puutu. (Jaakko ja Inkeri myöskin nousevat. Äiti saapuu.)

Inkeri: Sieltähän äiti tuleeikin, että Jaakko voi puhua asiansa.

Jaakko (kumartaa kauniisti Äidille): Minä tuln pyytämään, että Heimolan emäntä olisi hyvä ja lainaisi vanhan-aikuista puntaria meidän mummulle.

Äiti: Kyllä saat, astut vain täältä mennessäsi keittiön kautta. Se on siellä.

Jaakko (kumartaen): Kiitos!

Hertta: Hyvästi! Kiitos! (Lähtee.)

Kaikki (lapset seisten, äiti istuen): Hyvästi!

Pirkko: Muista tulla sitten, että näet sen onnenpillin!

Esirippu.

2:n näytös.

Sama Heimolan kamari. Lapset leikkivät joulukuusen ympärillä laulaen:

Koska tullut on jouluaatto,
sanoi äiti ja lupas taatto,
että yhdessä saamme leikkiä,
joulu-ukkoa uottaa.

Joudu, riennä jo ukko kulta!
Paljon toivomme hyvää sulta.
Toivomuksesi, arvoituksesi
kyllä tiedämme varmaan.

(Pysähtyvät.)

Äiti (ääni kuuluu keittiöstä): Mutta elä kauvan viivy, että pääsemme lasten kanssa yhteen iloon.

Isä (vastaa ulkoa): Kyllä joudun. Katsonpahan vain, ettei näin jouluaattona heiniä puutu.

Äiti (tulee. Lapset ovat seisahuneet): Minä täällä vain kopistelen. Mutta kohta kai tulee joulu-ukkokin, taisikin jo pysähtyä oven eteen. (Istuu.) Kunpa isäkin tallista ennättäisi näkemään!

(Ovelle koputetaan. Lapset väistyvät äidin puolelle.)

Joulu-ukko (tullen sisään): Hyvää iltaa! (Lapset kumartavat.) Joulurauhaa taloon! Kuinka pienet ystäväni jaksavat? Hyvin kai, sen näkeekin. Teillä ei onneksi, ole ollut leivänpuutetta. Olette ehkä saaneet myöskin voita ja maitoa. Kenties lihaakin. Hyvin voitte. Pirkon pienet posketkin ovat niin pyöreät ja punaiset kuin Huippuvuorilta tuodut omenat. (Lapset katsovat naurahtaan toisiinsa.) Vai saadaanko niitä jo yhtä hyviä ja kauniita muualtakin kuin Huippuvuorilta? Siitä on pitkä aika, kun minä koulua kävin. Ovat ehkä maantiedon kirjatkin jo muuttuneet, tai lie karttaa uusittu, koska naurahtelette. Elköä suinkaan luulko, etten olisi omenista senjälkeen mitään kuullut. Kyllä niitä kasvaa Tonttulusassa enemmän kuin Huippuvuorilla

koskaan on kasvanut. Tonttuni niitä kaiken syksyä kokoilivat ja hikoilivat kuin koululapset laiskanlaksyillä. Kohta saatte maistaa Tonttulan omenoita. Niin, niin, tulkaa vain lähemmäksi! Onpa hauskaa, että vanha joulu-ukko aina on yhtä tervetullut. Mutta syynkin asiaan arvaan, se on tässä pussissa. Saatte avata sen itse ja jakaa lahjat keskenänne, että kukin omansa saa. Minä jätän sen vaivan mielelläni.

Pirkko: Kuka sen onnenpillin saa?

Joulu-ukko: Ahaa! Sinä muistit. Niin, — onnenpilli! Sen minä kyllä annan itse, eikä se olekaan pussissa. Mutta kukahan sen sitten ansaitsee? Joko kohta koettelemme? Alotetaanko vanhimmasta ja mennään sitten nuorimpaan? Inkeri, sanopa siis, mikä on joulu-ukon hartain toivomus?

Inkeri: Minä olen ajatellut, että joulu-ukko toivoo kaikkien olevan jouluna iloisia.

Joulu-ukko: Toivon sitäkin, kuinkas muuten, mutta en nyt täällä kertaa sitä erityisenmin tarkottanut.

Hertta: Saammeko Jaakko ja minä myöskin arvata?

Joulu-ukko: Jahah... tekö myöskin? Kyllä tunsin teidät heti, ja hyvin ymmärrän, miksi olette täällä. Sanokaa vain, mitä luulette asiasta. Hertta, sinä ensiksi!

Hertta: Onko se sitä, että lukisimme paremmin läksymme?

Joulu-ukko: Kyllä sekin on toivottavaa, varsinkin niiden suhteen, joilla osaaminen ei ole vahvoja puolia. En tahdo nyt ketään erityisesti mainita, mutta ei se parantaminen taitavallekaan pahaa tee. Ei tämäkään kuitenkaan ollut aivan oikein arvattu. — No, mitä sinä, pieni miehenalku, luulet vanhan joulu-ukon toivovan?

Jaakko: Saanko minä ensin kysyä yhtä asiata?

Joulu-ukko: Kysy vain, poikaseni!

Jaakko: Onko joulu-ukolla emäntää?

Joulu-ukko: On kyllä, mutta hän jäi pikku tonttujen kanssa laittamaan kuntoon lahjoja, joita täältä palatessani taas vien toisille lapsille. Mutta onpa hauska tietää, mitä sinun mielessäsi tällä asialla on toivomukseeni kanssa tekemistä. Puhu siis suusi puhtaaksi.

Jaakko: Niin, anteeksi, hyvä joulu-ukko! En minä nyt enää arvaakaan. Minä luulin, että on olemassa vain joulu-ukko eikä lainkaan joulu-akkaa, ja ajattelin, että joulu-ukko varmaan toivoo emäntää itselleen.

Joulu-ukko: Vai niin, vekara! Sinun olisi pitänyt olla sitä arvaamassa siihen aikaan, jolloin se todellakin oli hartain toivomukseni. Silloin olisit saanut vaikka kymmenen onnenpilliä. Nyt taitaa onnenpilli siirtyä toiseen taloon. Vai mitä se pieni Pirkko kiharoittensa sisällä on miettinyt?

Pirkko: Joulu-ukko toivoo, ettei hänen tarvitsisi koskaan kuolla.

Joulu-ukko: Kuinka sinä sellaista ajattelet?

Pirkko: Kun Pirkkokin toivoo, ettei hyvä joulu-ukko kuolisi, vaikka eläisi kuinka vanhaksi ja tulisi kuinka harmaaksi tahansa.

Joulu-ukko: Miksi minä en saisi kuolla?

Pirkko: Ei hyvä saa milloinkaan kuolla.

Joulu-ukko: Sinä lapsukaiseni, arvasit oikein. Sinä saat onnenpillin. Jos joskus maailman asiat tahtovat tehdä sinut surulliseksi, niin puhalla tähän pilliin, ja kohta tulee mielesi iloiseksi jälleen, ja sinä tunnet itsesi onnelliseksi. Toivo vain edelleenkin ja rukoile, ettei hyvä milloinkaan kuolisi. Ennen kaikkea säilytä oma lapsenmielesi puhtaana ja hyvänä toisia kohtaan, niin sinä itse et milloinkaan kuole, vaan hyvänä henkenä pääset tuonne korkealle enkelien luokse.

Matilda Sirkola.

Resän armahan ajalta.